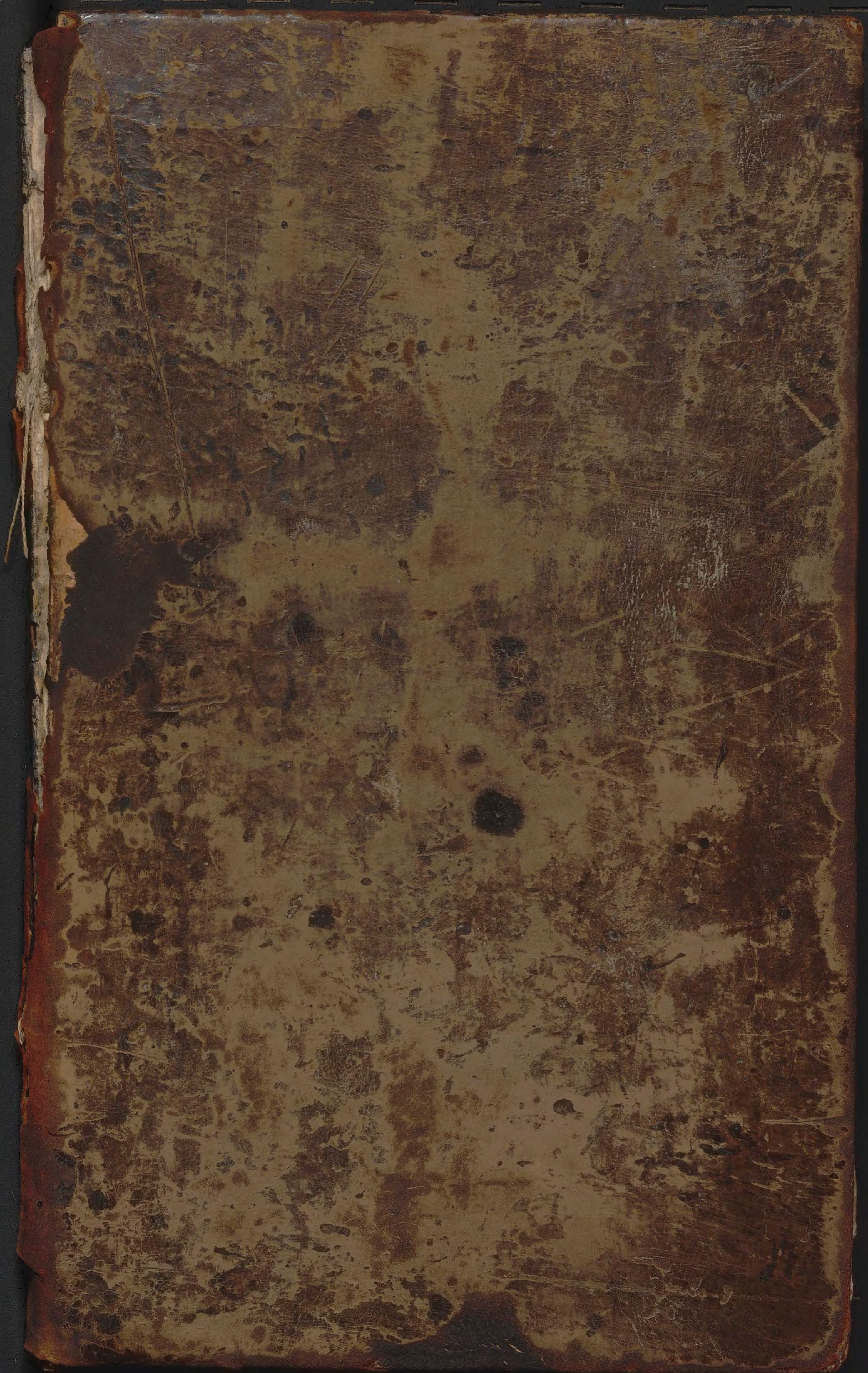
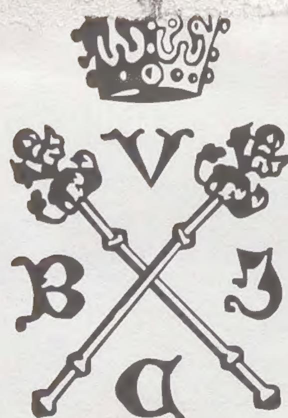

Spis
Mów w tym Tomie zawartych – w porządku alfabetycznym.

M O W A

JASNIE OSWIECONEGO XCIA JMCI

K A J E T A N A

SWIATOPEŁKA

CZETWERTYNSKIEGO

WORONOWSKIEGO TRAWOLINSKIEGO &c.

STAROSTY.

POSŁA z WOIEWODZTWA WOŁYNSKIEGO

POWIATU KRZEMIENIECKIEGO.

NA SEYMIE DNIA 11 WRZESNIA 1776.

M I A N A.

34

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOSCIWY.

PRZESWIENE SKONFEDEROWANE RZECZYPOSPOLITEY STANY

NAYPIERWSZĄ ſądzę być powinnością każdego wolnego Narodu Obywatela to dopełniać co Cnota, Sumnienie, y Prawo onemu rozkazuie.

Chciałem ia Nayiaśnieyſzy KROLU Panie Moy Miłł: czekać w milczeniu przyzwoitego czaſu, w ktorym żądania Wdztwa Mego włożone na Mnie przez Obowiązek inſtrukcyi, W. K. Mci Panu Memu Miłł: y Prześwietnym Skonfederowanym Stanom przełożyć nie omieſzkałbym.

Ale podana Tabella przez Godnego Senatora Xcia Jmci Biſkupa Wileńſkiego, okazuiąca powiękſzenie Podatkow, ieſt mi powodem do otwarcia pierwſzy raz uſt moich.

Składam więc Nayiaśnieyſzy KROLU Panie moy Miłościwy nayżywſze u Tronu W. K. Mci podziękowania imieniem Wtwa Wołyńſkiego za Oycowſką iego około uſzczęśliwienia Narodu ſtaranność.

Bierzemy miarę nadziei polepſzenia naſzego z wielkości przymiotow twoich Nayiaśnieyſzy KROLU, maiąc za mocny fundament wſpaniałość duſzy iego; przytym powſzechnym całey Oyczyzny zaufaniu ſą Woiewodzwa mego życzenia, aby naywyżſza wſzechmocność Rządy W. K. Mci Pana Mego Miłościwego ſzczęśliwe y chwalebne, do tąd y w pożne lata ubłogoſławić raczyła, abyś Nayiaśnieyſzy KROLU ſławą dzieł, y władania Twego, naylepſzych Królow przewyżſzył czyny.

Wſzyſtkich Kraiow któregokolwiek rządu ieſt naywyżſzey władzy ſtanowienie podatkow, ieſt unas materyą ſtatus którą przed tym iednoſtayna wola Stanow Rzczpltey zwykła była decydować, a nie *Pluralitas Votorum*. Ale gdy ſię podobało W. K. Mci Panu memu miłościwemu dla uſzczęśliwienia Narodu uformować związek Konf:, będzie naſzym obowiązkiem, abyśmy y wtym ſpoſobie zaradzania Oyczyznie, dopełnili zlecenia pozoſtałych w domach braci naſzych przez inſtrukcye na nas włożone.

Nie tylko licznych hiſtorykow wiadomości ale y prawa w każdym czaśie na zgodnych y wolnych Seymach ſtanowione uczą nas, że bywały Podatki dla nieuchronnych potrzeb Rzpltey układane, ale podług możności y ſpoſobności Woiewoiztw.

Widziemy y dziś nieodbitą potrzebę pomnożenia Woyſka, ieżeli nie dla oparcia ſię mocnym Sąśiadom, to dla utrzymania wewnętrznego beſpieczenſtwa.

Nieumkniemy Nayiaśnieyſzy KROLU Panie moy miłościwy dobrowolney z fortun naſzych offiary, na konieczny expens cywilny, y proporcyonalny żołd dla Woyſka, ale chcemy wiedzieć liczbę onego, y co do dawniey uſtanowionego podatku dziś dodać mamy.

Między innemi rowności przymiotami, y ten ieſt, aby cięższary Rzeczypoſpolitey rowno wſzyſcy znoſili mieſzkańcy; co dało pochop Prześwietnym Woiewodztwom Wielkopolſkim w czaſie przeſzłego Seymu do pociągnienia y naſze Woiewodztwa Ruſkie do rownego z niemi podatku, nie zaſtanowiwſzy ſię nad tymże Rzeczpoſpolita, w naygwałtownieyſzych ſwoich potrzebach nigdy podatkow na Woiewodztwa nie narzucała, y owſzem dla potrzebney Woiewodztwu rezolucyi Seymiki wyznaczała. Jako to: w Roku 1578 *volumine 2do fol*: 980. gdy Wdztwa Krakowſkie, Sendomirſkie, y Sieradzkie uchwalonego zgodnie przez inne Wdztwa nie przyieły Poboru, mieli naznaczone Seymiki, uniwerſały tegoż Roku 1578. 1581. 1588. mocą Seymow uchwalonę, od Podatkow na wſzyſtkie Wtwa z Kmiecich Rol, wyieły W. Xttwo Litt:, Wtwa Kiiowſkie y Wołyńſkie z przyczyny niemierzonych Łanow, z Włoki iedney zabieraiącey Dwa Dymy złoty ieden płacić rozkazały, a ziemi Halickiey, y Wdztwu Podolſkiemu zaczowſzy od Lwowa nie z Łanow ani z Włok, ale od Pługa po Złotemu dawać wyznaczyły, y w Cłach między Prowincyami Koronną y Litewſką rożność uczyniły.

A gdy wyżey wyrażonemi Prawami iawnie ſię dowiodło, że rożność Podatkow nie ſzkodziła potrzebney rowności, y że tylko za zezwoleniem Woiewodztw y Ziem przez Poſłow uchwalone by-

wały Podatki; więc na powiększenie onych ieżeliby iakie ſtanowić ſię miały, z Obowiązkow inſtrukcyi moiey pozwolić nie mogę.

Nietayno każdemu że na przeſzłym Seymie Wdztwa Kiiowſkie, Wołyńſkie, Podolſkie, y Czerniechowſkie nie miały ſwoich Posłow, a tym ſamym nie miały ſwoich obrońcow dla tego zostały pociągnione do koekwacyi z Woiewodztwami Wielkopolſkiemi.

Ale że nie ſą w ſtanie wypłacenia y tego Podatku, dość iawnie na dniu wczorayſzym obiaśnili Wielki Senator Xże Jmć Wwda Poznańſki, y godny Kolega Jmć Pan Kiiowſki.

Dały ſię także ſłyſzeć wielu zacnych Kolegow głoſy, okazujące czynności przeſzłey Delegacyi, że te z pokrzywdzeniem Praw Narodowych naſtąpiły, y odięciem Prerogatyw Twoich Nayiaś: KROLU; nie chcę tedy powtarzaniem onych zabierać czaſu, ale to wyrażam co mi właſne przeświadczenie mówić każe.

Ta to ieſt nieſzczęśliwa kondycya ludzi moc prawodawſtwa maiących, iż ci zacni Mężowie, ktorych *publico* uſługa nienawiści prywatnych podaie, w uſtanowieniu Praw Narodowych wſzyſtkim podobać ſię nie mogą *nulla Lex omnibus commoda.*

Znaydowali ſię na przeſzłym Seymie cnotą y miłością Oyczyzny zaſzczyceni Mężowie, z ktorych wielu mamy honor y teraz tu mieć przytomnych, chcieli zapewne dobrze maiątkiem Rzeczypoſpolitey rozrządzić, więc na wſzyſtkich wina padać nie powinna.

Co ſię tycze penſyi dożywotnich, Kapitałow darowanych, indemnizacyi, y expektatyw, śmiele ſpodziewać ſię możemy po wſpaniałych umyſłach tych zacnych Obywatelow że chętnie odſtąpią wſzelkich darowizn w czaſie naynieſzczęśliwſzego Oyczyzny upadku zyſkanych.

Dałeś Nayiaś: KROLU Panie Naſz Miłł: iawnie poznać, że nie znaſz partykularnych korzyści, ktorebyś Dobru publicznemu nie poświęcał, w uſtąpieniu miliona intraty roczney, a tym ſamym zachęcałeś wſzyſtkich korzyſtaiących z maiątku Rzeczypoſpolitey do podobnego przykładu.

Pokazał wzaiemnie Narod nie omylną ufność, gdy naycelnieyſzych ſwoich ſwobod y Prerogatyw w Tobie ſamym położył nadzieię.

Maſz Waſza Krolewſka Mość Panie Moy Miłościwy prawie codzienne dowody naypewnieyſzego przywiązania Iego wolnego Narodu, gdy na miłe nam otwarcie uſt twoich, nie daie ſię inne ſłyſzeć echo w tey tu Swiątnicy Obrad Naſzych, tylko przywiązania Narodu do Krola ſwego.

Potwierdzamy nieodmiennie tę prawdę, bo idziemy śmiało za przewodnictwem W. K. Mci, a chęci naſze zdaią ſię uprzedzać nayzbawiennieyſze iego zamyſły.

A gdy tak ieſt Nayiaśnieyſzy Krolu Panie Naſz Miłościwy, ratuy nas w oſtatnim będących uciſku, nie dozwalay, aby pod nakładem nowego podatku ięczał lud ubogi;

Przybędzie ſerc przychylnych Maieſtatowi Twemu, zanieſiemy uweſelaiące nowiny do wſpoł-Braci naſzych pozoſtałych w Domach.

Wſzak Nayiaśnieyſzy KROLU Panie Moy Miłł: pierwſzym ieſteś Stanem, pierwſzą Głową, Oycem Oyczyzny właſney, a gdy panuieſz wolnemu Narodowi, zakładay ſzczęśliwość na iego powodzeniu.

Ze

